

Tilauksessa tasa-arvo: sukupuolitietoisen budjetoinnin pilotti 2018

Kuntaliiton verkostotapaaminen 10.4.2019

Meija Tuominen, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelija, asukaspalvelut

Ritva Nyberg, kehittämisspäälikkö, kaupunginkirjasto

etunimi.sukunimi@vantaa.fi

**Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen
Vantaan kaupungin toimintatapana**

Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
valtuustokaudelle 2017–2020

1. Työkirja tasa-arvosta ja
yhdenvertaisuudesta

2. Toiminnallinen tasa-arvo- ja
yhdenvertaisuussuunnitelma vuosiksi
2017-2020

3. Henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja
yhdenvertaisuussuunnitelma

Yleisesti taustaksi

Tasa-arvo = sukupuolten tasa-arvo (re: tasa-arvolaki).

Moniperusteinen tasa-arvotyö (GENDER+) - yhteys yhdenvertaisuuslakiin.

Toiminnallinen tasa-arvotyö - Tasa-arvolain 4 §:

“Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. Naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen tulee ottaa huomioon 1 ja 2 momentissa tarkoitetulla tavalla palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa.”

Tasa-arvolaki vaatii sekä oman toiminnan syrjimättömyyttä että tasa-arvon edistämistä. Budjetti!

Sukupuolitietoinen budjetointi on (vasta) nyt tulossa Suomeen sekä valtiolle että (joihinkin) kuntiin.

Taustaksi nimenomaan Vantaalla

Vantaa on tehnyt toiminnallista tasa-arvotyötä jo kauan.

Sitoutuminen tasa-arvon edistämiseen ilmaistaan strategiassa Vantaan arvojen yhteydessä.

Vantaan kaupunkitasoinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-20 sisältää uusia avauksia, joista yksi on sukupuolitietoisien budjetoinnin kokeileminen (pilotti) kuluvalle valtuustokaudella.

Kaupungin sitovaksi tavoitteeksi 26/2018 asetettiin ”Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmaa vahvistetaan”. Mittariksi asetettiin sukupuolitietoisien budjetoinnin pilotti. Sen tuli tuottaa sukupuolitietoisien budjetoinnin malli, joka soveltuu mille tahansa kaupungin palvelulle sukupuolitietoisien budjetoinnin aloittamiseen. Vastuussa pilotista kaksi apulaiskaupunginjohtajaa.

Pilotiksi valikoitui kaupunginkirjaston toiminta. (Tämä monella tavalla hyvä asia.)

Sukupuolitietoinen budjetointi?

“Sukupuolitietoinen budjetointi on sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista budjettiprosessiin. Se tarkoittaa budjettien sukupuolinäkökulmaista arviointia, sukupuolinäkökulman integroimista budjettiprosessin kaikkiin vaiheisiin sekä menojen ja tulojen uudelleenjärjestämistä tasa-arvon edistämiseksi”.

(Euroopan neuvosto 2005)

Eli:

- Talousarvio ja talouteen liittyvät päätökset eivät ole sukupuolineutraaleja.
- Talousarviotyössä tuodaan näkyviin sukupuolinäkökulmia, joista muodostetaan tasa-arvonäkökulmia.
- Erityinen huomio kohdistetaan resurssien oikeudenmukaiseen jakautumiseen sukupuolten välillä.
- Syrjimättömyydestä ja tasa-arvon edistämisestä tehdään luonteva osa talousarvion valmistelua.

Menetelmät?

Menetelmät vaihtelevat suuresti "maailmalla".

Esimerkiksi näillä menetelmillä on potentiaalia Vantaalla:

- * määrärahojen budjetointi tasa-arvotyöhön
- * talousarvioon liitettävät sukupuolivaikutusten arvioinnit eri palveluista
- * tasa-arvotavoitteiden, -indikaattorien ja -toimenpiteiden asettaminen talousarviotyöskentelyssä
- * talousarvion osien luokittelu tasa-arvorelevanssin mukaan
- * talousarvioon liitettävä arvio siitä, miten kyseinen talousarvio edistää sukupuolten tasa-arvoa päätöksenteossa ja palveluissa.

Vantaan kaupunginkirjasto

- 10 kirjastoa ja kaksi kirjastoautoa
- Vuosittain noin 2,5 miljoonaa lainaa ja 2 miljoonaa kävijää
- Toiminta-ajatus: *Kaikkien lukutaitojen edistäminen*

Tavoite ja menetelmät

Tavoite: Lisää kävijöitä pienemmillä kustannuksilla

Menetelmä: Sovellamme Lean-ajattelua, hyödynnämme digitalisaatiota

Lupaavimmat toimenpiteet: osallistaminen, automaatio, itsepalvelu, taustaprosessien keventäminen,

asiakaskokemuksen jatkuva mittaaminen >
palveluiden jatkuva parantaminen

Kaupunginkirjaston pilotti pähkinäkuoressa

Kirjaston johtoryhmä määritteli hankkeelle päätavoitteet.

Hanke

1. hahmottaa ja esittää mitä syrjimätön toimintatapa tarkoittaa nimenomaan kirjaston toiminnassa, mukaan lukien toimintojen resursoinnissa.
2. kehittää keinoja edistää sukupuolten tasa-arvoa moniperusteisesti kaikilla kirjaston toiminnan osa-alueilla.
3. esittää miten toiminnallinen tasa-arvonäkökulma ja -työ voidaan integroida kirjaston toiminnanohjaukseen.
4. luo kevyen sukupuolitietoisien budjetoinnin aloittamisen toimintamallin, jota voidaan soveltaa kirjaston lisäksi muissa kaupungin palveluissa.

Mitä teimme vuonna 2018?

- Kävimme läpi kirjaston kaikki palvelut ja toimintamuodot.
- Keräsimme ja havainnoimme olemassa olevaa tietoa (mitä jo tiedämme sukupuolittain).
- Paketoimme vanhaa ja uutta tietoa tasa-arvoanalyysin pohjaksi.
- Arvioimme resurssien käyttöä.
- Listasimme integrointi- ja kehittämiskohteita.
- Teimme kevyen mallin sukupuolitietoisesta budjetoinnista aloittamiselle (ks. raportin luku 6.4).

Resurssien kohdentaminen & strategiavalmistelu

- Kirjaston toiminnassa ei havaittu välitöntä sukupuoleen liittyvää syrjintää, mutta välillisen syrjinnän ehkäisemiseksi on tärkeä pohtia, kohdennetaanko toiminnan resurssit siten, että kaikki sukupuolet pääsevät hyötymään yhteisin varoin kustannettavasta toiminnasta.
- Sukupuolitietoinen budjetointi on otettava mukaan kirjaston strategiavalmisteluun.

Toimipisteet ovat erilaisia

- Tasa-arvonäkökulma on sisällytettävä koko kaupunginkirjaston toiminnan lisäksi myös toimipisteiden toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Toimipisteet ovat erilaisia, joten myös moniperusteista tasa-arvoa edistävät toimet voivat vaihdella. Esimerkiksi käyttötalouden suunnitteluvaiheessa osa kunkin toimipisteen henkilöstöresursseista voidaan varata tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimiin.
- Myös laitteet, palvelut ja tilat on kartoitettava, samoin datalähteet, joista saadaan kävijä- ja käyttäjätietoa. Sen jälkeen päätetään, mitä tasa-arvoa edistäviä toimia tehdään. Varmistetaan myös, että saadaan mittaamiseen liittyvää seurantadataa.

Kevyt sukupuolitietoisen budjetoinnin aloittamisen toimintamalli

Tilauksessa tasa-arvo -raportti löytyy osoitteesta www.vantaa.fi/tayv otsikon Etsikö tätä? alta. Aloittamisen malli on luvussa 6.4.

Aloittamisen mallin pääkohdat:

1. Lähtökohta: miltä pohjalta lähdetään liikkeelle.
2. Tasa-arvotyön edellytysten varmistaminen: mitä johtoryhmien tulee varmistaa.
3. Sukupuolitietoisen budjetoinnin valitseminen: selkeä päätös ja mitä lähdetään tavoittelemaan.
4. Toiminnan analyysi määrällisen ja laadullisen tiedon pohjalta ja yhteyden muodostaminen talousarviotyöhön.

Lopussa on sukupuolitietoisen toiminnan muistilista talousarviotyöhön. Eri palveluille on sallittava erilaisia lähestymistapoja sukupuoleen ja tasa-arvoon.

Sukupuolitietoinen budjetointi ei ole kertaluonteinen selvitys, vaan tapa toimia.

Mitä jatkossa?

Kaupunginkirjasto tekee sukupuolitietoista budjetointia omassa työssään ja edistää sitä omissa yhteyksissään.

Kaupungin johtoryhmä linjasi 25.2.2019, että *"jokaisen toimialan tulee miettiä vähintään yksi pilottikohde sukupuolitietoiselle budjetoinnille vuodelle 2020; tämän jälkeen arvioidaan, millä aikataululla jatketaan kohti kaupunkitasoista sukupuolitietoista budjetointia"*.

Talousarvion 2020 laadintaohjeeseen kirjoitettiin: *"Sukupuolitietoisesta budjetoinnista on tulossa lisätietoa ja perehdytystä valmistelijoille. Toimialoja pyydetään valitsemaan pilottinsa syksyn 2019 kaupunginjohtajan toimialakohtaisiin budjettineuvotteluihin mennessä, jotta pilotit saadaan käynnistymään asianmukaisesti Uudessa Vantaassa vuonna 2020. Lyhyt esittely kunkin toimialan pilotista sisällytetään budjettineuvottelujen aineistoihin."*

Toisin sanottuna

- sptb ei estä muuta tasa-arvotyötä, mutta käytännössä se vie huomion ja voimavarat
- työ tekijäänsä ohjaa eli meillä on vielä pitkä matka kuljettavana, mutta nyt sptb on aloitettu
- tasa-arvotyö on murroksessa - mikä on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön suhde muihin poikkihallinnollisiin teemoihin, mm. vastuullisuustyöhön ja ihmisoikeustyöhön (Agenda 2030)?